

**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO**

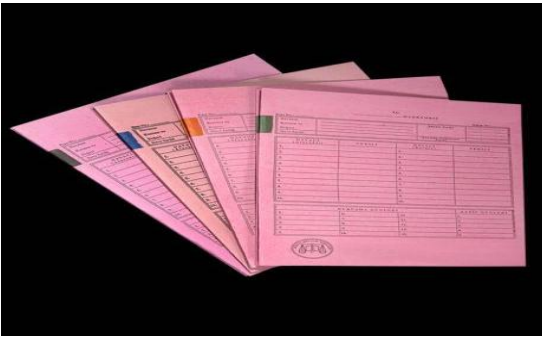
HBYS Programı

**Hukuk Başlangıcı
Dersleri**

***HUKUK
İLE İLGİLİ
TEMEL KAVRAMLAR***

HAK KAVRAMI, TÜRLERİ ve YÖNETİMİ

HAKKIN YÖNETİMİ

- **Hakkın yönetimi**, *hakkın kazanılması, kullanılması, korunması ve kaybedilmesine dair çeşitli esas, ilke ve yöntemleri ifade eden karmaşık bir süreçtir.*

1. HAKKIN KAZANILMASI

- **Hakkın kazanılması (iktisabı)** hak ile hak sahibi kişi arasında bir bağ kurulması durumudur.
- Hukukta hakların kazanılması çeşitli biçimlerde (aslen-devren, zamanaşımı yolu ile vs.) söz konusu olabilir.
- Daha önce kimsenin sahip olmadığı bir hakkın bir kişi tarafından ilk kez kazanılması **aslen iktisap-kazanım** olarak adlandırılır (bir mucitin yaptığı buluş nedeniyle sahip olduğu patent hakkı, balıkçının balık avı faaliyeti neticesinde avladığı balıkların mülkiyet hakkı gibi).
- Daha önce bir kimsenin sahip olduğu bir hakkın hak sahibinin bu hakkı bir hukuki işlemler bir başka kişiye devretmesi sonunda bu yeni kişi tarafından kazanılması **devren iktisap-kazanım** olarak adlandırılır (satım, bağışlama gibi hukuki işlemler neticesinde bir hakkın eski sahibinden yeni sahibine geçmesi gibi)
- Hukukta belli bir süre (zamanaşımı süreleri) boyunca kişinin bir hak konusuna iyi niyetle egemen olması durumunda bu süre sonunda kişinin hak konusu şey üzerinde hak sahibi olması da zaman aşımı suretiyle hak kazanımı olarak adlandırılır.

2. HAKKIN KULLANILMASI

- Herkes sahip olduğu hakları özgürce kullanabilir.
  - Kişi haklarını kullanmanın yanı sıra kullanmamayı da seçmekte özgürdür.
  - Hakların kullanımı bazı sınırlara tabidir.
1. Öncelikle haklar dürüstlük kuralına (objektif iyiniyet esasına) uygun biçimde kullanılmalıdır. Bir başka deyişle sahip olunan bir hak başkasına zarar vermek için kullanılamaz.
  2. Yine hakkın kullanımı kamu yararı nedeniyle de sınırlandırılabilir.

3. HAKLARIN KORUNMASI

- Hak kişilerin hukukten korunun menfaatleri olarak tanımladığından hakların korunması hukukun en önemli faaliyet alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Hakların hukuk tarafından korunması fiilen-fiziki güç kullanılması suretiyle, idari tedbirler vasıtasıyla veya mahkemeden hukuki himaye talep edilmesi şeklinde dava yoluyla gerçekleşebilir.
- Hakların özellikle dava yolu ile korunmasında ispat konusu büyük önem taşır. Bir hakkın kendisine ait olduğunu iddia eden kişi ileri sürdüğü bu hususu kanıtlamakla yükümlüdür.

4. HAKLARIN KAYBEDİLMESİ

- Kazanılmış olan hakların kaybedilmesi de mümkündür. Haklar hukuki olaylar, eylemler ya da işlemler neticesinde kaybedilebilir.
- Hakların kaybedilmesi kazanılmasına paralel biçimde gerçekleşir. Bu bağlamda haklar devren, zamanaşımı ya da hak düşümü yolu ile kaybedilebilir.
- Hak düşümü suretiyle hakkın kaybedilmesi zamanaşımı yolu hak kaybına çok benzemekle birlikte bu iki kayıp türü kaybın niteliği açısından kaybedilir. Zira hak düşümüne uğrayan bir hak kesin bir biçimde ortadan kalkar.

Hakların kazanılması ve kullanılmasında iyi niyet

- Hakların kazanılması ve kullanılması iyi niyet esası uyarınca söz konusu olmalıdır.
- Türk Medeni Kanunu'nda iki ayrı iyi niyet kuralına yer verilmektedir. Gerçekten de TMK. m. 2/1'e göre, "*Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır*". Aynı Kanunun 3. maddesine göre ise "*Kanunun iyi niyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyi niyetin varlığıdır. / Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyi niyet iddiasında bulunamaz*".
- Bu iki hüküm de iyi niyetten söz etse de 2. maddede düzenlenen iyi niyet, **hakların kullanılmasında ve borçların yerine getirilmesindeki objektif iyi niyet**, günümüzdeki kullanımı ile **dürüstlük kuralı**; 3. maddedeki iyi niyet ise **hakların kazanılması açısından önemli olan subjektif iyi niyettir**.
- Hakların kazanılmasındaki iyi niyete "iyi niyet"; hakların kullanılmasındaki ve borçların yerine getirilmesinde iyi niyete ise "dürüstlük kuralı" denilmektedir.

İyiniyetin tanımı ve içeriği

- **Bir hakkın kazanılmasına engel olan hukukî bir eksikliğin bilinmemesi veya bilinmesinin gerekmemesi** halinde iyiniyetten söz edilebilir.
- Diđer bir ifadeyle iyi niyet, **bir hakkın doğumuna engel olan bir durum olaydaki varlığı veya gerekli unsurlardan birinin yokluğu hakkındaki mazur görülebilir bir bilgisizlik veya yanlış bilgi** olarak tanımlanabilir.
- Bu tanımdan hareketle iyiniyetin iki unsurunda söz edilebilir:
  1. Bilgisizlik Veya Yanlış Bilgi (Örneđin, satın alınan malın çalıntı olduğunun bilinmemesi, evlendiği kişinin evli olduğunun bilinmemesi gibi)
  2. Bilgisizliđin Mazur Görülebilmesi (“Kanundan dolayı bilme yükümlülüğu” veya “durumun gereği olan bilme yükümlülüğu” söz konusu olmamalı, kişinin kendisinden beklenen özeni göstermiş olmalıdır)

İyiniyetin ispatı

- TMK. m. 3/1'e göre, "Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır".
- Kanun koyucu, iyiniyet aranan hallerde asıl olan onun varlığıdır demek suretiyle, iyiniyetin varlığının değil, fakat yokluğunun ispat edilmesi gerektiğini belirtmektedir.
- Bir başka deyişle burada bir **iyiniyet karinesi** mevcuttur. Aksini iddia eden onu ispatlamak zorundadır.
- Ancak iyiniyet iddiasında bulunan kimsenin de gerekli özeni göstermiş olması gerekir. Gereken özeni göstermeyen kimse iyiniyeti iddiasında bulunamaz ve iyiniyet uyarınca hak kazanamaz.

Ders sonu

**iyi
haftalar!**

